

כלי "איתותים" לאנשי מקצוע- שאלון להערכת מידת הסכנה של ילדים ובני נוער

שלום רב!

אם הגעת לכאן כנראה שאתה מודאגת לגבי ילד שאתה מכירה וחוששת. כי הוא חווה מצבי סיכון בעוצמה ובתדירות גבוהה. בדיוק לשם מטרה זו, פיתחנו את שאלון האיתותים – כלי עזר המיועד לך, איש. אשת המקצוע הפוגשת ילדים ונוער בעבודתו. ומטרתו לסייע באיתור והערכה של מצבי סכנה המעוררים חשש ממשי לחייהם, בריאותם והישרדותם עקב פגיעה, הזנחה או התעללות. בסוף המילוי תוצע לך הכוונה באשר לדחיפות ולאופן בו יש לפעול לשם העמקת הערכת המצב ובחינת אופני ההתערבות הטיפולית וההגנתית הנדרשים.

הפריטים בשאלון זה מחולקים לשלושה חלקים:

1. זיהוי מצבי סכנה מיידיים וממשיים
2. זיהוי סממנים העלולים להצביע על פגיעה בילד
3. זיהוי גורמים מגבירי סיכון להתעללות והזנחה של ילדים ובני נוער

הנחיות למילוי השאלון:

- חשוב לענות על כל השאלות, על מנת שתוצאות השאלון יוכלו לתת תמונה ראשונית מהימנה ומדויקת ככל שניתן.
- במידה ומידע מסוים אינו מצוי ברשותך, מומלץ לעשות מאמץ סביר להשיגו מהגורמים הרלוונטיים.
- במידה ושאלה מסוימת אינה רלוונטית לגיל הילד. ה/או השלב ההתפתחותי בו הוא מצוי, יש לסמן 'לא רלוונטי'.
- במידה ואינך יודע את התשובה ואין ביכולתך להשלים את המידע החסר או שהוא מצוי בבדיקה, יש לסמן 'לא ידוע/בבדיקה'.
- במידה והינך ממלא את השאלון על ילד הגדל במשפחת אומנה, יש להשיב על השאלות בהתייחס למשפחת האומנה.
- במונח 'אחראים' הכוונה להורה/ים או מי שעליו האחריות לדאוג לצרכיו של הילד
- בסיום מילוי השאלון יתקבל סיווג לאחת משלושת רמות סכנה והמלצה מתאימה לפעולה.
- יודגש, כי ההכוונה המתקבלת בסיום מילוי השאלון רלוונטית למועד מילוי ומחייבת את הגורם המקצועי שמילא אותו להמשיך לעקוב אחר מצבו של הילד ולגלות ערנות לשינויים בהתנהגותו, מצבו הפיזי והרגשי ולצרכיו.

חלק א'- מצבי סכנה מזוהים

1. האם צרכים בסיסיים של הילד אינם מסופקים לו בעקביות בידי האחראים לו במידה הפוגעת או העלולה לפגוע בשלומו או בבריאותו? (למשל: השגחה, תזונה, טיפול רפואי פיזי או נפשי, לבוש, צורכי לינה וצרכים חיוניים)?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה

2. האם מופעל על הילד אלימות בידי האחראים לו עד כדי סיכון המייד? (למשל: "פליקים", סטירות, משיכות בכוח, ניגור, צביטות, משיכה בשערות, בעיטות, הכאה (כולל באמצעות חפצים), חניקה, כוויות, הרעבה, הרעלה, קשירה, נעילת הילד בחלל סגור וכו').

כן לא לא ידוע/ בבדיקה

3. האם אדם אחר פגע בילד או ניצל אותו מינית? (בין אם במגע מיני ישיר, שידול להתנהגות מינית, התנהגויות או אמירות בעלות אופי מיני או חשיפה לתכנים מיניים).

כן לא לא ידוע/ בבדיקה

4. הילד חווה התעללות נפשית בידי האחראים עליו? (למשל: מקבל באופן עקבי מסרים שהוא חסר ערך, לא רצוי, לא אהוב, באמצעות דחייה, התעלמות, ביזוי, השפלה, הפחדה, ניצול או בידוד).

כן לא לא ידוע/ בבדיקה

5. האם הילד חווה התעללות נפשית בידי האחראים לו? (למשל: מקבל באופן עקבי מסרים שהוא חסר ערך, לא רצוי, לא אהוב, באמצעות דחייה, התעלמות, ביזוי, השפלה, הפחדה, ניצול או בידוד).

כן לא לא ידוע/ בבדיקה

חלק ב'- סממנים לפגיעה בחלוקה לפי שבעת תחומי החיים

סממנים לקיומה של פגיעה - התנהגויות סיכון

6. האם הילד מחפש קרבה, מגע או תשומת לב ממבוגרים, גם אם זרים- באופן שאינו מובחן ומותאם?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

7. האם לילד אמירות או התנהגויות מיניות שלא תואמות את גילו?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

8. האם לילד התנהגות מינית מסוכנת ומסתכנת? (הידבקות חוזרת במחלות מין/ קיום יחסי מין ללא אבחנה או בתמורה לדבר מה)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

9. האם הילד ביטא אובדנות בדרך כלשהי? (הביע מחשבות אובדניות/ איים בפגיעה בעצמו/ביצע ניסיון אובדני).

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

10. האם ידוע לך על בריחות של הילד מהבית?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

11. האם הנערה/ משתמש בסמים או באלכוהול שימוש תדיר?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

סממנים לקיומה של פגיעה - הסתגלות והשתלבות חברתית

12. האם הילד מתמודד עם בידוד, מהתעללויות או מהצקות של ילדים אחרים? (סחטנות/ חרם/ בריונות/ בריונות ברשת)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

13. האם הילד נוקט אלימות ובריונות כלפי אחרים? (ילדים/מבוגרים)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

14. האם לאחרונה חל שינוי משמעותי לרעה במצבו החברתי של הילד, בחיפוף ובסוג האינטראקציות החברתיות שלו?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

סממנים לקיומה של פגיעה - רווחה ובריאות רגשית

15. האם לאחרונה חל שינוי קיצוני לרעה בהתנהגותו או במצב רוחו של הילד?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

16. האם לילד סימני עצבות ודיכאון בולטים? (מסתגר/ מתבודד/ אפאטי/ חסר תאבון/ נמנע מפעילויות/ סובל מקשיי שינה)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

17. האם לילד התנהגויות חריגות המבטאות מצוקה? (בכי בלתי נשלט/ התפרצויות זעם קשות/ אי שליטה על סוגרים לאחר גמילה/ פגיעות עצמיות/ תלישת שיער או ריסים/ תנודות קיצוניות במשקל)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

18. האם הילד מציג ביטויי חרדה ופחדים מעבר למקובל בגילו? (במפגש עם זרים- נצמד למבוגרים/ מתחבא/ מתכווץ/ קופא כשנוגעים בו/ מבטא מילולית או דרך משחק תכנים המצביעים על פחדים)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

סממנים לקיומה של פגיעה - השתייכות למשפחה

19. האם הבחנת בשינויים קיצוניים בהתנהגות או במצב רוח של ההורה/ים?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

20. האם ההורה/ים מבטאים מצוקה וחוסר אונים בכל הקשור לטיפול בילד?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

21. האם ההורה/ים מבטאים דאגנות יתר כלפי הילד או התערבות חריגה בהיבטים שונים בחייו באופן שאינו תואם את גילו? (כולל קבלת החלטות עבור הילד ושליטה קיצונית בחייו)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

22. האם ההורה/ים נמנעים מגילויי חיבה כלפי הילד או מפגינים ביטויי דחייה כלפיו?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

23. האם ידוע לך על קונפליקטים חריפים וחריגים בין ההורה/ים לילד או על ענישה קשה ומחמירה כלפיו?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

24. האם ההורה/ים דוחה/ים את הילד על רקע בחירותיו בנוגע לאורח חייו או זהותו? (זהות והעדפה מינית, אמונות דתיות, השתייכות לקבוצות חברתיות וכו')

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

25. האם אחד מהוריו של הילד ניתק עימו קשר?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

26. האם אחד ההורים מונע מן הילד קשר עם ההורה השני באופן ישיר או עקיף?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

27. האם הילד מתלונן רבות על רעב, מגיע ללא מזון למסגרת החינוכית או אוכל באופן לא מובחן?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

28. האם הילד נמצא שעות רבות ללא השגחה מתאימה לגילו או משוטט שעות רבות מחוץ לבית?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

29. האם הילד חשוף לאלימות בין ההורים/ בני משפחה אחרים במשפחה?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

30. האם לילד אמירות המבטאות פחד חריג מאחד ההורים או משניהם? ("בבקשה אל תספר לאמא/ אבא"/ "אם ההורים שלי יגלו הם יעשו לי...").

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

31. האם בזמן אינטראקציה עם האם או האב שפת גופו או התנהגותו של הילד מביעה רתיעה ופחד מההורה? (רתיעה ממגע/ קיפאון/ מעקב עין צמוד/ העדר יצירת קשר עין).

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

סממנים לקיומה של פגיעה - התפתחות ורכישת מיומנויות למידה

32. האם חלה לאחרונה ירידה פתאומית וקיצונית במצבו הלימודי של הילד ללא הסבר מניח את הדעת?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

33. האם הילד בגיל חינוך חובה אך אינו רשום למסגרת חינוכית או שהוא נעדר תכופות מן המסגרת ללא הסבר מניח את הדעת?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

34. האם היו לילד מעברים תכופים בין מסגרות חינוך באותה רשות שבה הוא מוכר?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

סממנים לקיומה של פגיעה - קיום פיזי, בריאות ואפשרות להתפתחות

35. האם הופעתו של הילד מוזנחת? (מלוכלך, ריח גוף בולט, בגדים שאינם במידותיו או אינם תואמים לעונה)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

36. האם ידוע לך על מחלות חוזרות של הילד ללא הסבר רפואי מניח את הדעת ו/או על פציעות או על תאונות תכופות באופן חריג?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

37. האם על גופו של הילד סימנים, חבורות וצלקות, ללא הסבר מניח את הדעת או באופן שמעורר דאגה?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

38. האם הילד נולד עם תסמונת חסך בסם/ תסמונת אלכוהול עוברי?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

חלק ג'- מגבירי סיכון

מגבירי סיכון- פרט

39. האם יש לילד מחלה כרונית או מוגבלות פיזית/חושית?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

40. האם יש לילד מוגבלות מנטלית? (מוגבלות שכלית-התפתחותית/ לקות למידה מאובחנת) כן

לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

41. האם המוגבלות או הבעיה הבריאותית מפריעה לתפקודו היומיומי של הילד גם כשהוא משתמש באביזרים או תרופות?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

42. האם יש לילד הפרעה פסיכיאטרית?

מפריעה-מפריעה מאוד לא כל כך מפריעה- בכלל לא מפריעה

43. האם לילד טמפרמנט (מזג) סוער במיוחד או פסיבי במיוחד?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

מגבירי סיכון- משפחה

44. האם ההורה/ים מבודד/ים חברתית ומנותק/ים ממערכות תמיכה משפחתיות/ קהילתיות/ מוסדיות? (תשומת לב מיוחדת למשפחות עולים/ מהגרים/ משפחות שבראשן הורה עצמאי (חד הוריות))

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

45. האם ההורה מתמודד עם מוגבלות (פיזית/ קוגניטיבית/ נפשית), כגון מחלה כרונית/ נכות/ מוגבלות שכלית התפתחותית/ הפרעה פסיכיאטרית וכדומה?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

46. האם ידוע על ניסיונות אובדניים של האם או האב?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

47. האם ידוע על דיכאון לאחר לידה של האם או האב?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

48. האם גיל האם או האב צעיר במיוחד או מבוגר במיוחד?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

49. האם להתרשמותך אישיותו של ההורה מאופיינת באופן בולט באימפולסיביות או בנוקשות וצורך חריג בשליטה?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

50. האם בעברו של אחד ההורים מעורבות בפלילים/ התמכרויות / אלימות במשפחה/ הימורים?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

51. האם אחד ההורים צורך כיום בקביעות סמים/ אלכוהול או מעורב בזנות/ הימורים/ פלילים?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

52. האם המשפחה סובלת ממצוקה כלכלית קשה?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

53. האם המשפחה מצויה במצב משברי? (גירושין/ פיטורים מעבודה/ הגירה/ מוות/ אשפוז/ מעצר או מאסר של אחד ההורים)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

54. האם היו למשפחה מעברים תכופים של מקומות מגורים?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

55. האם במשפחתו של הילד ישנם שינויים תכופים בהרכב משק הבית?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

56. האם בבית בו גר הילד מתגורר גם בן/ בת הזוג של אחד מהוריו?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

57. האם במשפחתו של הילד ישנם כמה אחים בהפרשי גיל קטנים ביניהם?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

58. האם היחסים במשפחתו של הילד מאופיינים בסביכות או נתקים? (חוסר גבולות קיצוני בין הורים לילדים/ היפוך תפקידים/ ריבוי של קונפליקטים סוערים, "ברוגזים" תכופים וממושכים)

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

59. האם הורי הילד נתונים בסכסוך פרידה או גירושין חריף או בזוגיות רוויית קונפליקטים?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

60. האם הילד מאומץ?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

61. האם הילד גר במשפחה שיש בה אדם שביצע פגיעות מיניות – הורה, אח, סבא?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

מגבירי סיכון - קהילה ותרבות

62. האם סביבת המגורים של המשפחה מאופיינת באחד או יותר מאלה: סגירות חברתית, עוני קיצוני, עבריינות, מפגעים פיזיים או תברואתיים, צפיפות דוור קיצונית, איום קיומ/בטחוני, חסרי מעמד בישראל/עובדים זרים, כת פוגענית

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

63. האם הקהילה שאליה משתייכים הילד ומשפחתו מקדשת הצלחה והישגיות כערך עליון/ תופסת ילדים כבעלי מעמד נחות/ בעלת העדפה מגדרית ברורה/ מעודדת ציות מוחלט לסמכות/ בעלת תפיסות שליליות קיצוניות על רפואה מערבית עד כדי נטייה להתעלמות מחולי או כאב/ חשדנית כלפי אנשי מקצוע או אוסרת הסתייעות בהם על פני גורמים בקהילה/ מחזיקה באמונה כי יש "לחשל ילדים" על ידי התמודדות עם כאב וחשיפה לסכנות?

כן לא לא ידוע/ בבדיקה לא רלוונטי

הערכה מסכמת- שלוש רמות סכנה:

רמת סיכון נמוכה-בינונית

נראה כי יש מקום לדאגה ומומלץ כי תשתף בדאגותייך לילד גורם מקצועי רלוונטי בארגון אליו את.ה. משתייך.ת (עובדת סוציאלית/ יועצת בית ספר, מדריך.ה מקצועי או מנחה מקצועי או ממונה). כמו כן, מומלץ להמשיך ולעקוב אחר מצב הילד ומצב משפחתו וכן לשוב ולמלא את השאלון לצורך בחינה חוזרת והמשך מעקב אחר מצבו. בנוסף, לאור דאגתך, כדאי לשקול הפנייה של הילד ו/או משפחתו למסגרת טיפולית מתאימה.

רמת סיכון גבוהה

משקלול תשובותייך עולה כי אכן קיים חשש ממשי לשלומו של הילד. עלייך להעביר את המידע אודות הילד ומשפחתו למחלקה לשירותים חברתיים ברשות מגוריהם בהקדם לשם העמקת ההערכה המקצועית ובחינת אופני ההתערבות ההגנתית-טיפולית הנדרשת. מומלץ לשוב ולמלא את השאלון כחלק מהמשך המעקב אחר מצבו של הילד ולהתעדכן בהתקדמות הטיפול לאחר הדיווח.

רמת סיכון גבוהה מאוד

אל תשאיר.י את הילד לבד! משקלול תשובותייך נראה כי קיים חשש גבוה שהוא נמצא בסכנה ממשית. יש לדווח לעו"ס כונן באמצעות המוקד העירוני (106) או למשטרה, על מנת שיבחנו את המקרה בדחיפות. יש להתעדכן בהתקדמות הטיפול לאחר הדיווח וכן מומלץ לשוב ולמלא את השאלון כחלק מהמשך המעקב אחר מצבו של הילד.